

De staatssecretaris van
Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
E. van der Burg
Postbus 20011
2500 EA Den Haag

Stichting Human Rights in Finance.EU
Postbus 15673
1001 ND Amsterdam
legal@hrif.eu

23 maart 2026

Onderwerp: Reactie HRIF.EU op Internetconsultatie
Wijziging Besluit basisregistratie personen

Geachte heer van der Burg,

De Stichting Human Rights in Finance (EU) reageert hierbij op de Internet consultatie over het voornemen het Besluit Basisregistratie Personen te wijzigen opdat Nederlandse banken toegang krijgen tot het BPR. Wij vinden dat geen goed idee en roepen u op om ervan af te zien. Hieronder vindt u een eerste toelichting: in de bijlagen werken wij dit verder uit.

HRIF.EU: stop de bestaande nationale praktijken van overmatige grondrechten schending!

Onze stichting is in 2023 opgericht door risk/compliance insiders met ruim 50 jaar ervaring in het bankwezen en hun vakgebied. Wij constateerden al rond 2018 dat het anti-witwasbeleid aan het ontsporen was en dat er in Nederland, zeker ten opzichte van andere Europese lidstaten, overmatige beleidsaandacht was voor vermeende witwassers en financiers van terrorisme.

De reden voor onze oprichting was meervoudig. Wat ons vooral stoorde is dat in Nederland - uit een techno-enthousiasme rond datapooling met AI - werd overgegaan tot het bancaire sleepnet, terwijl de discussie over de benodigde wet in het parlement nog liep. Ons [jaarverslag 2024](#) laat zien hoe wij hierin verandering wisten te brengen. Met een [gedegen juridische opinie en een abuse-melding bij Amazon werd Transactie Monitoring Nederland](#) gedwongen te stoppen. Het was opmerkelijk dat overheid en toezichthouders vooral oog hadden voor innovatieve opsporings-techniek en zich weinig bekommerden om de grondrechtenschendingen.

Ook op dit moment is dat het geval. We monitoren in Nederland nog steeds op ongebruikelijke transacties, een oude keuze uit de vorige eeuw. De Nederlandsche Bank adviseerde al in 2022 om daarmee te stoppen en over te gaan op de meer efficiënte Europese systematiek van meldingen verdachte transacties. Uw Ministerie weigert dat op grond van nationale voorkeuren en beleids-sentimenten. Het recente rapport van de Algemene Rekenkamer: Gevolgen groot, opbrengst onbekend, laat echter zien hoe deze beleidskeuze zeer ineffectief is en geen aantoonbare opbrengsten kent.

Daarnaast zegt de Rekenkamer heel beleefd uit dat er meer buitenlandse namen in de meldpot transacties zitten dan op grond van risicogebaseerd werken logisch zou zijn. Er wordt dus door banken gediscrimineerd. Maar ook nu gebeurt er niets. De logische conclusie om per direct met dit oude systeem te stoppen wordt niet getrokken. De discriminatie gaat daarmee gewoon door.

Voorgenomen nationaal Nederlandse besluit banktoegang tot BRP

Het voorgenomen besluit banktoegang tot BRP vertoont veel kenmerken van het doorgaan op de oude weg. Het besluit is in de kern een klassieke Nederlandse kop op Europese regelgeving. En wat dit voorstel doet is Europese regelgeving als excuus gebruiken om door te gaan met nationale uitzonderingen. Het punt is alleen: dit wringt en we nemen u graag even mee langs de pijnpunten.

1. Uit een Europese AML-verplichting volgt niet volautomatisch een noodzaak tot nationale BRP-toegang.

Dat is het eerste pijnpunt en de majeure denkfout bij dit voorstel. We begrijpen prima dat het wél de Nederlandse conclusie en wensgedachte is, maar de feitelijke onderbouwing en logica ontbreekt. Als dat de Europese bedoeling was geweest, dan had het er wel gestaan.

De AML-verordening is gekozen om meer uniform in Europa de regels voor meldingsplichtige entiteiten in de interne markt uniformer en rechtstreeks toepasselijk te maken, maar zij creëert nadrukkelijk geen expliciet recht op directe toegang tot nationale bevolkingsregisters. Nederland maakt dus een extra nationale infrastructuurkeuze bovenop een Europese identificatieplicht.

Wij stellen niet dat er hiermee automatisch een verbod is op elke nationale faciliteit, maar wel dat zulke nationale uitbreidingen strikt moeten worden gemotiveerd, qua data geminimaliseerd moet zijn en er niet lichtvaardig buiten de verordening om moet worden uitgebreid.

2. De beperking van het besluit tot een selecte groep banken lijkt Europees weinig houdbaar.

De reden hiervoor is dat de AML-verordening uniforme verplichtingen voor de interne markt beoogt en past binnen een bredere Europese markt waarin reciproce dienstverlening geschiedt en een level playing field bestaat. De te verwachten – en af te dwingen - doorwerking van die Europese regels rond dienstverlening op afstand en een level playing field vormt het tweede pijnpunt.

Dit besluit doet een reëel precedent ontstaan voor andere marktpartijen, bancaire of niet-bancair, om evenzo toegang te vragen totdezelfde gegevens als die banken nu zouden gaan krijgen. Dat is ook bij deze consultatie-reacties al terug te zien: notarissen, verzekeraars en andere banken/fintech spelers in Europa willen dan even graag ook die topkwaliteit informatie gratis tot zich nemen. Juist daarom dient de motivatie van het besluit veel grondiger te zijn.

3. Het voorstel ziet over het hoofd dat de grens tussen privaat en publiek fundamenteel wordt overschreden. Dat is het derde pijnpunt. Het gratis weggeven van vitale persoons- en adresinformatie aan private partijen een vorm van staatssteun is die zich lastig laat rechtvaardigen op grond van een vermeend zwaarwegende maatschappelijke functie van private instellingen. Het kiezen voor de figuur van diensten van algemeen belang voor die functies ligt dan meer voor de hand dan het opstellen van dit besluit.

4. Het voorstel wordt als technisch gepresenteerd terwijl het een fundamenteel debat vergt

Het beleidskompas en het besluit zijn duidelijk geschreven om betrokkenen bij dit onderwerp te verleiden direct kluitjesvoetbal te gaan spelen door heel concreet en technisch te schrijven. Iedereen valt over elkaar heen om op de kleine techniek in te gaan. Voor ons was dat een rode vlag. De vakliteratuur laat immers zien dat het op die manier technisch presenteren van besluiten een gangbare manier is om belangrijke politieke discussies te vermijden.

Dit besluit is dan ook helemaal geen besluit en ook niet besluitwaardig. Dit gaat niet over gemak voor banken, over de AML, over lastenluwheid. Dit gaat over een langdurige principiële verschuiving van het gebruik van BSN en de BRP door de Nederlandse banken en mogelijk heel veel andere partijen. Daarbij past geen pseudo-technisch oplossings-geneuzel, maar een fundamenteel debat over de rol en taakverdeling tussen private en publieke partijen bij opsporing en hoe we daarin als Nederland ons willen richten naar Europa.

We hebben overigens meer dan genoeg goed onderzoeksmateriaal in Nederland om zo'n fundamenteel debat te voeren de onderstaande bronnen over gegevensrecht, strafvordering en opsporing zouden daarbij goede diensten bewijzen. Maar het is veelzeggend dat hieraan in het geheel niet gerefereerd wordt:

- Vedder, Anton, Leo van der Wees, Bert-Jaap Koops en Paul de Hert, [Van privacyparadijs tot controlestaat?](#) Misdaad- en terreurbestrijding in Nederland aan het begin van de 21ste eeuw. Den Haag: Rathenau Instituut, 2007; Studie 49 - inclusief [bericht aan parlement](#) en [kansen/risico's opsporingsmethoden](#),
- [Van privacyparadijs tot controlestaat?](#) Misdaad- en terreurbestrijding in Nederland aan het begin van de 21ste eeuw - Rathenau Instituut – 2007,
- Kool, L., J. Timmer, L. Royakkers en R. van Est, [Opwaarderen - Borgen van publieke waarden in de digitale samenleving](#). Den Haag, Rathenau Instituut 2017
- het WODC rapport: [Strafvorderlijke gegevensverwerking](#). Een verkennende studie naar de relevante gezichtspunten bij de normering van het verwerken van persoonsgegevens voor strafvorderlijke doeleinden, M.I. Fedorova, R.M. te Molder, M.J. Dubelaar, S.M.A. Lestrade, T.F. Walree, Radboud Universiteit, 2022.

5. De beleidsvoorbereiding is onevenwichtig met te weinig aandacht voor de adviezen AP

Het is opmerkelijk dat de beleidsadviezen van de AP zo'n beperkte rol krijgen bij dit onderwerp. Wie de relevante AP-adviezen op een rij zet, ziet geen incidentele technische discussie, maar een doorlopende waarschuwingslijn:

- wees terughoudend met het BSN,
- motiveer de noodzaak concreet,
- onderzoek minder ingrijpende alternatieven,
- weeg de cumulatieve impact mee
- voorkom dat een beperkte uitzondering uitgroeit tot een bredere infrastructuur van gegevensdeling.

Evenzo valt op dat de voorafgaande beleidsdiscussies rond dit voorstel alleen plaatsvonden met partijen die tot de grondrechten-inbreuk over zouden moeten gaan en er baat bij hebben en niet met vertegenwoordigers van partijen die de inbreuk moeten ondergaan. Er is geen enkele reflectie te zien op relevantie van de SyRi-uitspraak voor deze discussie. Daarmee is het voorstel onevenwichtig. Het publiek krijgt niet echt het eerlijke verhaal.

Wij zien de realiteit als volgt: De banken willen al jaren toegang tot het BRP. Vijf jaar geleden werd dit dus ook al geprobeerd. De AP had toen zulke goede argumenten dat we toegang van banken niet eens aan de Raad van State hebben voorgelegd (want die zou het dan definitief afschieten). Maar het is vijf jaar verder, dus de overheid probeert het gewoon nog eens, want dat is ooit de NVB beloofd en die belofte moet gewoon nog ingelost. Dus daarom hebben we hier nog een keer dit voorstel onder ogen. Klein beetje aangepast aan de EU-tijd, maar verder hetzelfde.

Aan de diverse consultatiereacties is echter te zien dat het merendeel van de respondenten die dynamiek toch aanvoelt en duidelijk bezwaar hiertegen heeft.

6. De AVG-techniek rond het voorstel klopt niet en handhaving AP is een bottleneck

De doorwerking van de AML-regulation naar Nederlands recht klopt niet in termen van dataminimalisatie en ook niet in termen van waarborgen. In de Nederlandse setting wordt gedaan alsof ook toegang tot allerlei andere datavelden van het BRP nuttig en nodig is voor de banken als poortwachter. Precies daarin toont zich het doorgaan op de oude weg van nationale koppen.

Verder geldt dat het een illusie is dat de Autoriteit Persoonsgegevens capabel genoeg is om de monitoring te doen. Wij hebben zicht op diverse handhavingstrajecten en alleen al de beslissing om het bancaire sleepnet met miljarden onbevoegd verwerkte bijzondere persoonsgegevens te gaan handhaven vergt momenteel een rechtszaak. Een handhaving van het overmatig systeem van FIU-meldingen is door de AP heldhaftig gestart maar nadien, onder druk van banken, NVB, DNB en/of Ministerie van Financiën toch weer ingetrokken.

Bij deze stand van handhaving heeft het geen zin om risicovolle oplossingen te introduceren. De aanname dat er een effectief werkende toezichthouder is, is niet correct en belegging bij DNB of AFM lost weinig op want die stellen de afgelopen drie jaar ook consequent in elke zaak dat burgerrechtenorganisaties niet ontvankelijk zijn, zodra die opkomen voor belangen van consumenten wier grondrechten geschonden zijn.

Banken in het BRP: geen goed idee !

HRIF.EU verzet zich ten principale tegen dit voorstel. Er wordt een structurele private BRP-toegang via het BSN voorgesteld als antwoord op een door de overheid en de financiële sector zelf gecreëerd AML-uitvoeringsprobleem. Zo'n oplossingsrichting vergt eerst een fundamenteel voorafgaand debat en dan pas de vraag of en welke oplossingsrichting passend is. Dit besluit slaat dat debat over en komt daarmee te vroeg. De feitelijke aanname dat uit een Europese AML-verplichting volautomatisch een noodzaak tot nationale BRP-toegang voortvloeit is onjuist en niet gemotiveerd op de manier waarop een grondrechten weging hoort te geschieden.

Dit concept-besluit is feitelijk een voorzetting van het nationale beleidsdenken, maar nu in een Europees jasje. De technische uitwerking, in AVG-termen, is echter onjuist en de relevante stappen om dit voorstel compatibel met het Europees recht te maken zijn niet gezet en niet onderbouwd. De uitvoeringskosten zijn onderschat en de houdbaarheid van de beperking tot alleen banken in Nederland is twijfelachtig onder Europees recht.

HRIF.EU kan zich niet voorstellen dat de Raad van State hier mee in zou stemmen maar zal het voorstel, als het aangenomen wordt, graag ter toetsing aan een rechtbank voorleggen.

Met vriendelijke groet

Simon Lelieveldt
Voorzitter Stichting Human Rights in Finance.EU

Digitaal verstuurd

Bijlage 1: Overwegingen rond het voorgenomen besluit

1. Dit besluit past in een lange lijn van functieverruiming van het BSN

HRIF.EU beziet dit voorstel niet als een los incident. De historische lijn is belangrijk. De bestuurlijke intuïtie rond het sofinummer en later het BSN was ooit juist terughoudend: een nummer voor beperkt en specifiek gebruik, niet een algemene koppelsleutel tussen steeds meer domeinen. Het Rathenau-rapport laat zien hoe vanaf de late jaren tachtig juist de omgekeerde beweging op gang kwam: koppeling van bestanden, inschakeling van derden, digitalisering en het steeds normaler worden van het gebruik van unieke persoonsnummers.

Het huidige concept bevestigt die ontwikkeling bijna letterlijk. Het voorstel maakt zelf duidelijk dat eerdere aansluiting van banken op de BRP praktisch vastliep, maar dat die belemmering nu wegvalt omdat het AML-pakket banken ruimte geeft om het BSN te verwerken. Anders gezegd: het BSN wordt hier niet alleen gebruikt als identificatiemiddel, maar als sleutel waarmee het publieke register voor private poortwachters wordt geopend.

De fout van het voorstel is daarom niet alleen dat het te veel gegevens verstrekt. De diepere fout is dat het opnieuw een infrastructuurkeuze maakt die later vanzelf als “normaal” gaat aanvoelen. Juist daar ontstaat functieverruiming.

2. De oude AP-bezwaren zijn niet opgelost, maar omzeild

Het concept erkent zelf dat een eerdere poging om banken op de BRP aan te sluiten is gestrand, mede omdat de Autoriteit Persoonsgegevens vond dat een bredere verstrekking dan een hit/no-hit-voorziening onvoldoende was onderbouwd. Het nieuwe voorstel zegt nu in feite: hit/no-hit bestaat technisch nog niet, het is onzeker of het vóór 2027 gebouwd kan worden, en bovendien zou zo'n model tot no-hits, handwerk en uitsluiting kunnen leiden.

Dat is echter geen echte beantwoording van het oude bezwaar. Het is vooral een verschuiving van de vraag. De kernvraag blijft namelijk: waarom is een rijkere gegevensverstrekking noodzakelijk, en waarom volstaat een minder ingrijpende route niet? Op dat punt schuurt het voorstel juist meer dan de vorige versie, omdat de verstrekings-set nu rijker is: naast naam en adres ook geboorteplaats, nationaliteit(en) en BSN. Dat is moeilijk te rijmen met het beroep op dataminimalisatie.

3. SyRI is hier geen verre analogie, maar het relevante normenkader

Bij dit soort voorstellen mag SyRI niet ontbreken. Het juiste ECLI van het SyRI-vonnis is **ECLI:NL:RBDHA:2020:865**. In dat oordeel aanvaardde de rechtbank dat fraudebestrijding een legitiem doel kan zijn. De rechtbank zei dus niet dat de overheid niets mag doen. Maar zij zei wel iets veel belangrijkers: bij nieuwe technologieën rust op de Staat een **bijzondere verantwoordelijkheid** om een juiste balans te vinden, en wetgeving die grootschalige gegevensverwerking en risicosturing mogelijk maakt moet **inzichtelijk en controleerbaar** zijn en een echte **fair balance** bieden onder artikel 8 EVRM. Omdat de SyRI-wetgeving daaraan niet voldeed, werd zij onverbindend verklaard.

Dat SyRI over sociale zekerheid ging en dit voorstel over banken, doet aan die les weinig af. De rechtsstatelijke kern is dezelfde. Ook hier horen wij: legitiem doel, efficiëntie, betere uitvoering, minder fouten, minder uitsluiting. Maar ook hier blijft de vraag of de burger werkelijk kan zien, begrijpen en controleren wat er gebeurt, of de gegevensverstrekking echt minimaal is, en of de wetgeving niet te veel leunt op een algemene belofte dat het “zorgvuldig” zal worden uitgevoerd.

4. In een digitale omgeving zit de inbreuk niet alleen in het opvragen, maar in het kunnen koppelen en analyseren

Het voorstel wordt vaak verdedigd alsof het slechts gaat om een neutrale verificatiehandeling: de bank vraagt wat gegevens op, vergelijkt die met de BRP, en daarmee is de zaak klaar. Dat is een te technocratische voorstelling.

Een recente WODC/Radboud-studie over strafvorderlijke gegevensverwerking laat zien waarom. Die studie beschrijft dat in een digitale omgeving het zwaartepunt van de privacy-inbreuk niet alleen ligt bij het vergaren van gegevens, maar juist bij de **verdere verwerking**: het combineren, verrijken, analyseren en in verband brengen van bulkgegevens. Juist daardoor ontstaat nieuwe kennis over burgers en juist daarom zijn doelbinding, dataminimalisatie en effectief toezicht zo belangrijk.

Dat inzicht is hier rechtstreeks relevant. Ook als het besluit formeel alleen een BRP-verificatie mogelijk maakt, bouwt het in de praktijk een schakel in een groter financieel controlemodel. Mara Wesseling beschreef al in 2013 hoe de strijd tegen terrorismefinanciering in Europa gepaard ging met nieuwe bestuurspraktijken van publiek-private samenwerking en risk- en link-based analyse van grote hoeveelheden financiële persoonsgegevens. Dat is precies het bestuursmodel waar dit voorstel in past: niet neutrale administratie, maar een verdere institutionalisering van publiek-private risicosturing.

Dat deze logica expansief is, blijkt ook elders. DNB noemde het FEC in 2024 een “unieke publiek-private samenwerking” en daar werd openlijk gesproken over mogelijke uitbreiding naar andere poortwachters, waaronder accountants, advocaten, notarissen en zelfs de fintech-sector. Dat bewijst niet dat deze AMvB morgen automatisch voor iedereen open moet, maar het laat wel zien hoe dit veld zich bestuurlijk ontwikkelt: niet als smalle uitzondering, maar als groeiende infrastructuur.

5. De voorbereiding is opvallend eenzijdig geweest

Het Beleidskompas noemt burgers wel als belanghebbenden, maar de gedocumenteerde overleggen die in de stukken zichtbaar zijn, lopen vooral tussen BZK, RvIG, Financiën en de NVB. Van structurele betrokkenheid van mensenrechtenorganisaties, burgerrechtenorganisaties of vertegenwoordigers van groepen die in de praktijk met bankuitsluiting of AML-discriminatie te maken hebben, blijkt in de stukken niets.

Dat is geen klein procedurepunt. Het verklaart juist waarom het voorstel zo eenzijdig is opgebouwd. De aanbodzijde en systeemzijde hebben zichtbaar meegedacht; de rechtenzijde niet. Dan krijg je precies dit soort teksten: uitvoerbaarheid, uniformiteit, efficiëntie, minder administratieve lasten. Allemaal relevante woorden, maar ze vervangen geen grondrechtenanalyse.

De consultatiereacties bevestigen dat beeld. In de samenvatting van ongeveer 130 reacties is het beeld overweldigend negatief: ongeveer 115 reacties zijn tegen. De steeds terugkerende bezwaren zijn function creep, disproportionaliteit, gebrek aan burgerregie, ontbreken van opt-out, ontoereikend toezicht en angst voor verdere uitbreiding naar andere partijen. Ook de voorwaardelijke reacties vragen juist om logging voor burgers, toestemming of ten minste inzicht, een proefperiode en een sunset-clausule.

Wie dus denkt dat hier alleen een klein clubje privacyjuristen moeilijk doet, leest de consultatie verkeerd. Het maatschappelijk bezwaar is breed en opvallend consistent.

6. De echte witte vlek is mission creep

Het voorstel doet alsof het netjes te beperken is tot één Nederlandse sector: banken. Dat klinkt geruststellend, maar is juist de grote denkfout.

De rechtvaardiging van het voorstel is namelijk niet nationaal en incidenteel, maar principieel en generaliseerbaar. Het besluit beroept zich op Europees geharmoniseerde AML-verplichtingen, op toegang tot het betalingsverkeer als basisvoorziening, en op non-discriminatie en inclusie. Tegelijk erkent het EU-recht al dat consumenten die legaal in de EU verblijven recht hebben op een basic payment account in elke lidstaat, mits zij voldoen aan de anti-witwasregels.

Precies daarom is het moeilijk vol te houden dat dit een stabiele uitzondering voor alleen Nederlandse banken kan blijven. Zodra de overheid zegt: “voor een publieke basisvoorziening onder een Europees AML-regime is directe BRP-toegang voor private poortwachters gerechtvaardigd”, ontstaat druk om die logica elders toe te passen. In de consultatiereacties zie je dit terug, in waarschuwingen voor precedentwerking en verzoeken van sectoren om toegang.

Dat is de echte witte vlek van dit voorstel. Mission creep begint niet pas als de uitbreiding formeel is geregeld. Mission creep begint op het moment dat de onderliggende redenering generaliseerbaar wordt gemaakt. En dat dreigt hier te gebeuren.

7. Waarom zijn alleen de inbreukmakers geraadpleegd in de beleidsronde?

Bij de consultatie is een selectieve groep insiders gevraagd mee te denken, waardoor een serieus onderzoek naar alternatieve technische structureren en oplossingen achterwege is gebleven. Men zat hier in een aanbodgedreven route naar deze oplossing en liet na om dieper na te denken over een zinvol opgezet alternatief experiment met een hit/no-hit-model of burgergeïnitieerde verificatie.

Eén van de consultatiereacties noemt dat er volledige logging en burgerinzage bij iedere raadpleging moet zijn, net als in België. Dat die systematiek er in Nederland niet is, is veelzeggend voor het gebrekkige belang dat de burger hier heeft. Een oerwoud aan spelers kan via een reeks aan systemen in data kijken, maar de burger zelf mag niet weten wie dat waren? En als er een grote systematische inbreuk wordt gemaakt op burgerrechten is het kennelijk ook teveel moeite om de burger-rechtenorganisaties uit te nodigen?

8. Misleidende omissie, leidend tot vernietiging bij de rechtbank

Het is opvallend dat de consultatie-stukken de lange termijn ontwikkelingen, relevante analyses vanuit wetenschap en de SyRi-uitspraak niet worden benoemd. Zo blijft voor menigeen onzichtbaar dat vooral wordt geprobeerd een eerdere toezegging uit 2021 alsnog te realiseren omdat dat aan banken beloofd was.

De stukken die er nu liggen laten de inhoudelijke lijn van de visie van Autoriteit Persoonsgegevens grotendeels weg. Daardoor lijkt het alsof alleen een oude technische hindernis moet worden opgelost, terwijl de relevante AP-adviezen juist een veel bredere waarschuwing bevatten. We hebben ze in de bijlage 2 even op een rij gezet.

Het is zorgelijk dat die AP-adviezen en beleidsmatige bovenkant van de discussie volledig buiten beeld blijft. Als we deze overheidsconsultatie langs de normen van eerlijke handelspraktijken zou beoordelen, dan schuurt deze consultatie toch wel erg tegen een werkwijze met misleidende omissies aan. Dat is niet goed voor het democratisch gevoel.

9. EU-regels luiden einde van het Nederlands beleids-poldermodel in

De kern is eenvoudig. We hebben in Nederland jarenlang lokaal allemaal toezeggingen en poldermodel oplossingen gemaakt. Daarin speelt een kleine terugkerende groep beleidsmakers van banken, winkeliers, consumenten elkaar telkens de bal toe en blijft het Maatschappelijk Overleg Betalingsverkeer in samenstelling al 20 jaar lang ongewijzigd, als een oude herenclub waar onmogelijke ballotage-eisen worden toegepast voor wie niet constructief meedoet.

Daarin worden dan ook afspraken gemaakt die grondrechtelijk eigenlijk niet kunnen, maar ja, zolang de scope Nederland is, dan kun je daarin je feitelijke doorzettingsmacht realiseren. Dat laat zich allemaal in Nederland prima regelen.

Het is in die sfeer dat we in Nederland verworden zijn tot een land waarin, als de Algemene Rekenkamer onderzoekt en uitlegt dat er NIET OP RISICO GEBASEERDE GROTE HOEVEELHEID BUITENLANDSE NAMEN in meldingen ongebruikelijke transacties zitten, niets gebeurt.

Er gebeurt niets.

Terwijl de Rekenkamer eigenlijk beleefd zegt: ons overmatig FIU-meldsysteem leidt tot discriminatie, doen we niets. Niemand wil discriminatie stoppen? Wil niemand een mooie efficiencywinst boeken?

Het antwoord is nee. We houden in Nederland met een oude kliek beleidsmaker vast aan achterhaalde poldergedachte dat het prima is om door te gaan met Nederlandse oplossing die niet efficiënt, niet rechtmatig zijn, maar wel fijn werken voor een klein clubje insiders. Dus we gaan door met uitsluiten van sekswerkers, coffeeshops, hoog risico klanten en weet je wat. Als de klant je niet het papiertje geeft dat je wilt, mag je hem ook de deur uitgooien (dat is juridisch niet echt waar, maar zo doen de banken het wel en uit angst beweegt iedereen mee).

Dit voorstel herhaalt een ongezonde bestaande Nederlandse beleidsmatige poldermodelneiging die gebaseerd is op een bestuurlijke afweging van belangen aan aanbodzijde van de beleidsmakers markt. De Europese realiteit is echter een andere. Daarin dient ook de vraagzijde, de burgerrechten kant aan bod te komen. Gelukkig wordt dat door de burger-acties bij het voorstel ook wel erg helder, maar de aanbodgerichte aanpak is erg tekenend voor de situatie van de huidige Nederlandse anti-witwasbeleidsmakers gemeenschap.

10. De korte juridische reactie

HRIF.EU verzet zich tegen dit voorstel. Er wordt een **structurele private BRP-toegang via het BSN** voorgesteld als antwoord op een door de overheid en de financiële sector zelf gecreëerd AML-uitvoeringsprobleem.

Het voorstel miskent dat het betalingsverkeer juridisch en feitelijk volledig geëuropeaniseerd is. Dus we zetten met dit besluit – via de EU-regels- een precedent neer dat het BRP opent voor iedereen. Dat is de gevaarlijke angel die in het beleidskompas onbenoemd blijft.

Daarom wijst HRIF.EU dit voorstel af en constateert ze dat het – als het toch wordt ingevoerd – in strijd is met het Europees recht en de principes die ook in de SyRi uitspraak te lezen zijn. Dit doorzetten heeft dus geen zin.

*

Bijlage 2: Overzicht van AP-adviezen

De kern van de beleidstactiek is eenvoudig. Het voorstel doet een bepaalde, soort technische keuze als optimaliseringskeuze voorkomen. De oplossingsruimte en randvoorwaarden wordt niet benoemd. Maar het kadert de keuze te smal in. Dat is precies de techniek waarmee fundamentele grondrechten problemen worden gepolitiseerd. En daarom moet je bij die keuze dus juist wel weer terug naar de context en voorgeschiedenis.

Opvallend is dat de concepttoelichting het voorstel presenteert alsof het vooral gaat om een nieuwe afweging over uitvoerbaarheid, inclusie en anti-discriminatie, maar daarbij de relevante advieslijn van de Autoriteit Persoonsgegevens slechts zeer beperkt zichtbaar maakt. Dat is niet onschuldig. Juist deze AP-adviezen vormen namelijk het belangrijkste privacy- en proportionaliteitskader waartegen dit voorstel moet worden gelezen. Door die lijn niet helder te reconstrueren en toe te passen (terwijl die wel bekend kan worden geacht) wordt de lezer een onvolledig beeld gegeven van de juridische voorgeschiedenis.

Dat begint al bij het AP-advies van 16 december 2019 over toegang tot gegevens voor poortwachters bij het voorkomen van witwassen. Daarin zegt de AP niet simpelweg “ja” of “nee”, maar formuleert zij een heel toetsingskader:

- eerst moet de aard en omvang van het probleem concreet in kaart worden gebracht;
- vervolgens moet worden onderbouwd waarom extra gegevensverwerkingen noodzakelijk zijn;
- daarna moeten minder ingrijpende alternatieven serieus worden onderzocht;
- en ten slotte moeten ook **de cumulatie van maatregelen**, de bijzondere aard van het BSN, het risico van function creep en de noodzaak van passende waarborgen worden betrokken.

De AP merkte bovendien uitdrukkelijk op

- dat het BSN primair voor overheden is bedoeld,
- dat het risico op misbruik toeneemt naarmate het BSN breder toegankelijk wordt,
- dat in de adviesaanvraag voor BRP-controle juist werd uitgegaan van hit/no-hit.

Nog directer is het AP-advies van 2 december 2021 over de wijziging van het Besluit BRP. Daar zegt de AP uitdrukkelijk dat in de eerdere adviesaanvraag van Financiën expliciet was aangegeven dat het ging om verificatie op basis van hit/no-hit en niet om toegang tot gegevens in de BRP. Vervolgens stelt de AP helder dat uit de toelichting niet blijkt dat de voorgestelde derdenverstrekking aan banken en notarissen op hit/no-hit zou plaatsvinden, en dat de noodzaak van een bredere verstrekking dan hit/no-hit niet is gebleken. De AP adviseert daarom om te verduidelijken dat verstrekking op hit/no-hit plaatsvindt en om de gegevensverstrekking te beperken tot de gegevens waarvan de noodzaak daadwerkelijk is aangetoond.

Juist tegen die achtergrond is het problematisch dat het huidige concept deze AP-lijn niet vol zichtbaar maakt. De nieuwe toelichting vermeldt wel dat eerder mede naar aanleiding van het AP-advies van aansluiting is afgezien en dat de noodzaak van bredere verstrekking dan hit/no-hit toen onvoldoende was onderbouwd, maar zij laat de diepere boodschap van de AP grotendeels weg: dat het niet alleen ging om technische uitvoerbaarheid, maar om een bredere toets aan probleemanalyse, subsidiariteit, cumulatieve privacy-impact, beperking van de reikwijdte en waarborging tegen function creep. Daardoor lijkt het alsof alleen een praktische hobbel uit het verleden moet worden weggenomen, terwijl in werkelijkheid een veel zwaardere principiële bezwarenlijn bestaat.

Daar komt bij dat andere AP-adviezen in het BRP-domein juist laten zien hoe consequent de toezichthouder denkt. In het advies over het experimentenbesluit BRP van 15 maart 2022 vroeg de AP expliciet of bij monitoring en evaluatie persoonsgegevens worden verwerkt, en zo ja, om die gegevens te concretiseren en proportionaliteit en subsidiariteit in de toelichting te onderbouwen. Dat laat zien dat de AP ook bij ogenschijnlijk kleinere BRP-experimenten verlangt dat gegevensverwerking precies wordt uitgelegd en gerechtvaardigd.

Tegelijk is ook relevant dat de AP in 2023 géén opmerkingen had bij het Besluit experiment dataminimalisatie BRP. Dat is juist veelzeggend: de AP is dus niet per definitie tegen innovatie of tegen nieuwe voorzieningen rond de BRP, maar maakt wel onderscheid tussen experimenten die zijn gericht op beperking van gegevensverstrekking en voorstellen die uitkomen op structurele uitbreiding van gegevensverstrekking aan derden. Ook dat contrasteert met de huidige concepttoelichting, die dataminimalisatie vooral als abstract beginsel noemt, maar niet laat zien dat in hetzelfde BRP-domein een experiment met beperkte verstrekking juist wél zonder opmerkingen van de AP kon passeren.

Zelfs buiten de bankenkwestie is de AP-lijn consistent. In het advies over de Wet invoering BSN en voorzieningen digitale overheid BES van 29 augustus 2023 benadrukt de AP dat dubbele registratie en gegevensuitwisseling extra risico's meebrengen en daarom alleen toelaatbaar zijn als de noodzaak en de passende waarborgen goed worden onderbouwd. Dat onderstreept opnieuw dat uitbreiding van BSN-gebruik en registerkoppeling niet lichtvaardig mag worden behandeld.

De kern is daarom eenvoudig. Het probleem is niet alleen dat het voorstel een bepaalde keuze maakt, maar dat het die keuze te smal inkadert.

Wie de relevante AP-adviezen volledig leest, ziet geen incidentele technische discussie, maar een doorlopende waarschuwingslijn:

- wees terughoudend met het BSN,
- motiveer de noodzaak concreet,
- onderzoek minder ingrijpende alternatieven,
- weeg de cumulatieve impact mee
- voorkom dat een beperkte uitzondering uitgroeit tot bredere infrastructuur van gegevensdeling.

Juist omdat die lijn in de concepttoelichting slechts fragmentarisch zichtbaar is, kan gesteld worden dat het nu voorliggende voorstel een ernstige misleidende omissie kent op het belangrijkste punt van de grondrechtenbescherming.

Over Human Rights in Finance.EU

Het doel van de stichting is: het, in het licht van de ontbrekende casu quo gebrekkige ex-ante grondrechtelijke toetsing van regelgeving en feitelijk handelen van overheid en private organisaties, pro-actief beschermen van fundamentele grondrechten van burgers en bedrijven, zoals geformuleerd in internationale en Europese verdragen, en in het bijzonder het voorkomen van toekomstige schade die optreedt door die vormen van handelen en regelgeving waarin publieke of private actoren - in het economisch transactieverkeer met een beroep op antiwitwas-doelen, vermijden van terrorismefinanciering, financiële sanctiecontrole of zaken rond staatsveiligheid en openbare orde - formeel of feitelijk overgaan of worden verplicht tot een disproportionele inbreuk op privéleven, monitoring van bewaring en controle van privé gegevens van individuele burgers/ondernemingen, schending van de onschuldpresumptie, inbreuk op het eigendomsrecht of inbreuk op andere grondrechten.